

Sociální poznávání

Jan Šerek

Sociální psychologie I

7. 11. 2017

Sociální poznávání (social cognition)

- Jak postupujeme při poznávání sebe sama a okolního sociálního světa
- Výběr, interpretace, zapamatování a použití informací k tomu, abychom něco vyvozovali o sociálním světě, rozhodovali se či se určitým způsobem chovali

Dvojice procesů

- Automatické – neuvědomované, nezáměrné, mimovolné, bez námahy
- Záměrné (kontrolované) – uvědomované, řízené, vyžadují kognitivní úsilí

Dvojice procesů

- Automatické – neuvědomované, nezáměrné, mimovolné, bez námahy
- Záměrné (kontrolované) – uvědomované, řízené, vyžadují kognitivní úsilí

Kahneman používá metaforu o Systému 1 a Systému 2

1: Rychlý, automatický, často nepřesný

2: Pomalý, kontrolovaný, „líný“ – aktivovaný pouze ve zvláštních případech, unavitelný

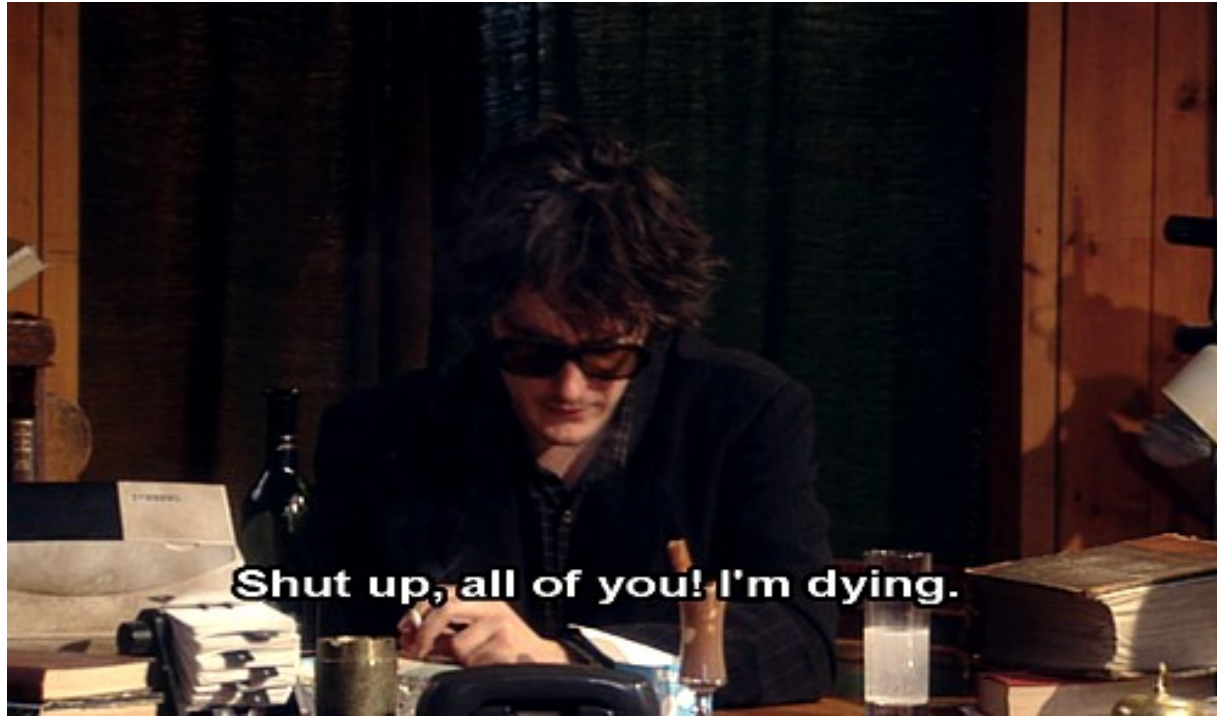
Automatické procesy

- Kategorizace – hledání řádu v sociálním světě prostřednictvím slučování jednotlivých prvků do kategorií
 - Zjednodušující, ale užitečná

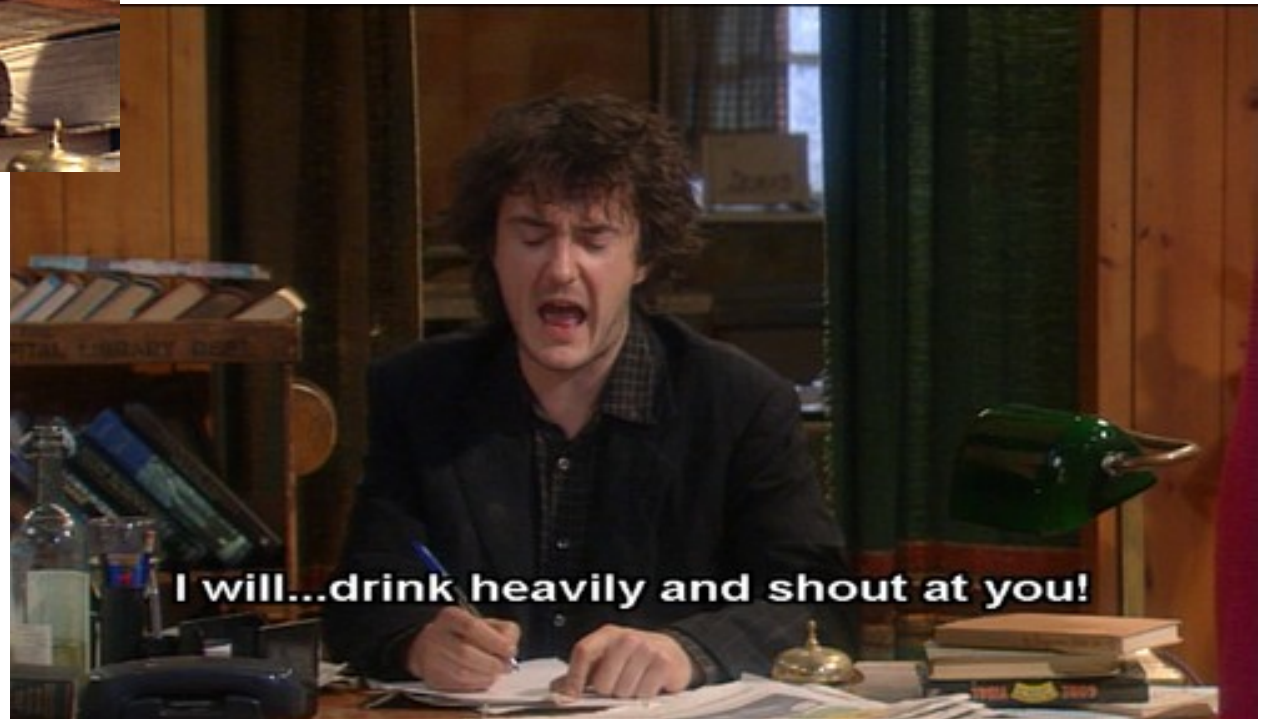
Automatické procesy

- Kategorizace – hledání řádu v sociálním světě prostřednictvím slučování jednotlivých prvků do kategorií
 - Zjednodušující, ale užitečná
- Schémata – kognitivní struktury vytvořené na základě předpřipravených znalostí o okolním světě
 - Organizované
 - Ovlivňují, čeho si povšimneme, jak to interpretujeme, co si zapamatujeme a co vyvozujeme

https://www.youtube.com/watch?v=_SsccRkLLzU

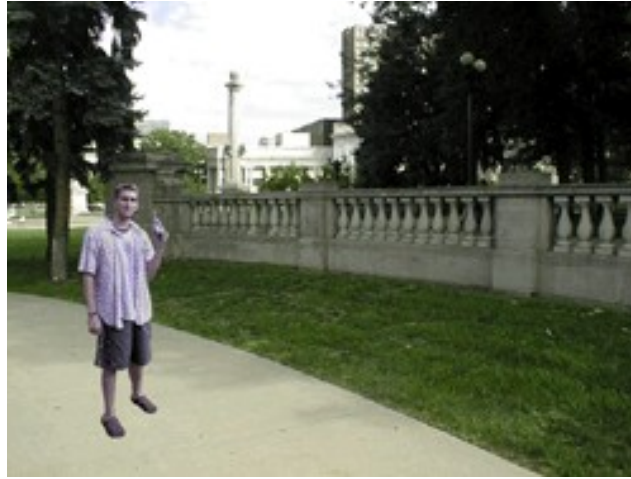
Shut up, all of you! I'm dying.

I will...drink heavily and shout at you!

Shooter task

<http://psych.colorado.edu/~jclab/FPST.html>

Schémata

- Schémata konkrétních lidí
- Schémata osobnosti (implicitní teorie osobnosti)
- Schémata sociálních skupin (stereotypy a prototypy)
- Schémata sociálních rolí
- Schémata různých událostí a situací (scénáře)

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací
- Dostupnost (availability)

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací
- Dostupnost (availability)
 - „Chronická“ dostupnost pramenící z minulé zkušenosti

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací
- Dostupnost (availability)
 - „Chronická“ dostupnost pramenící z minulé zkušenosti
 - Souvislost s aktuálními cíli či náladou

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací
- Dostupnost (availability)
 - „Chronická“ dostupnost pramenící z minulé zkušenosti
 - Souvislost s aktuálními cíli či náladou
 - Nedávná zkušenost (**priming**)
 - Aktivace určitého stimulu zvyšuje dostupnost určitého schématu

Co ovlivňuje aktivaci schémat?

- Vhodnost
- Ne/jednoznačnost situací
- Dostupnost (availability)
 - „Chronická“ dostupnost pramenící z minulé zkušenosti
 - Souvislost s aktuálními cíli či náladou
 - Nedávná zkušenost (**priming**)
 - Aktivace určitého stimulu zvyšuje dostupnost určitého schématu
- Kultura
 - Holistické vs analytické myšlení

Automatické procesy

- Kategorizace – hledání řádu v sociálním světě prostřednictvím slučování jednotlivých prvků do kategorií
 - Zjednodušující, ale užitečná
- Schémata – kognitivní struktury vytvořené na základě předpřipravených znalostí o okolním světě
 - Organizované
 - Ovlivňují, čeho si povšimneme, jak to interpretujeme, co si zapamatujeme a co vyvozujeme

Automatické procesy

- Kategorizace – hledání řádu v sociálním světě prostřednictvím slučování jednotlivých prvků do kategorií
 - Zjednodušující, ale užitečná
- Schémata – kognitivní struktury vytvořené na základě předpřipravených znalostí o okolním světě
 - Organizované
 - Ovlivňují, čeho si povšimneme, jak to interpretujeme, co si zapamatujeme a co vyvozujeme
- Mentální zkratky: kognitivní heuristiky (Daniel Kahneman & Amos Tversky)
 - Nástroje, které nám pomáhají dospět k nějakému úsudku rychle a efektivně
 - Často ovšem za cenu určité chyby v usuzování

Příklady kognitivních heuristik

- Dostupnosti
- Reprezentativnosti
- Kontrafaktuální myšlení
- Zakotvení a přizpůsobení

Seminář

Příklady kognitivních heuristik

- Overconfidence barrier – tendence mít přehnaně vysokou důvěru ve své úsudky a výkony
 - Overprecision – přeceňování vlastní přesnosti
 - Overplacement – přeceňování vlastního výkonu oproti ostatním
 - Overestimation – přeceňování vlastních schopností
 - Planning fallacy

Příklady kognitivních heuristik

- Overconfidence barrier – tendence mít přehnaně vysokou důvěru ve své úsudky a výkony
 - Overprecision – přeceňování vlastní přesnosti
 - Overplacement – přeceňování vlastního výkonu oproti ostatním
 - Overestimation – přeceňování vlastních schopností
 - Planning fallacy
- False consensus – přeceňování toho, jak moc jsou naše názory, přesvědčení, preference, hodnoty či zvyky normální a typické i mezi ostatními lidmi

Důsledky automatických procesů pro jednání

- Sebenaplňující se proroctví
 - Máme o nějaké osobě či skupině určitá očekávání (schémata)
 - Jednáme podle nich
 - Osoba či skupina časem začnou naše očekávání naplňovat
- Studie Roberta Rosenthala & Leonore Jacobson

Důsledky automatických procesů pro jednání

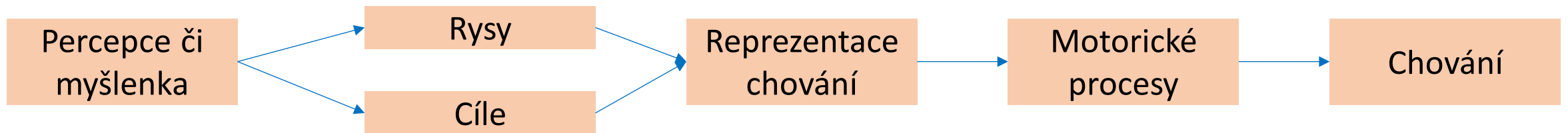
- Social priming (John Bargh)
 - Studie stáří a chůze (Bargh et al., 1996)

Důsledky automatických procesů pro jednání

- Social priming (John Bargh)
 - Studie stáří a chůze (Bargh et al., 1996)
 - Macbeth effect

Důsledky automatických procesů pro jednání

- Social priming (John Bargh)
 - Studie stáří a chůze (Bargh et al., 1996)
 - Macbeth effect

Důsledky automatických procesů pro jednání

- Social priming (John Bargh)
 - Studie stáří a chůze (Bargh et al., 1996)
 - Macbeth effect
 - V posledních čtyřech letech jedna z nejdiskutovanějších obětí tzv. replikační krize

Jaká je role záměrných procesů?

Jaká je role záměrných procesů?

- Continuum model of impression formation
- Dissociation model of stereotyping
- Ironic processes model of mental control

Continuum model of impression formation

Susan Fiske & Steven Neuberg

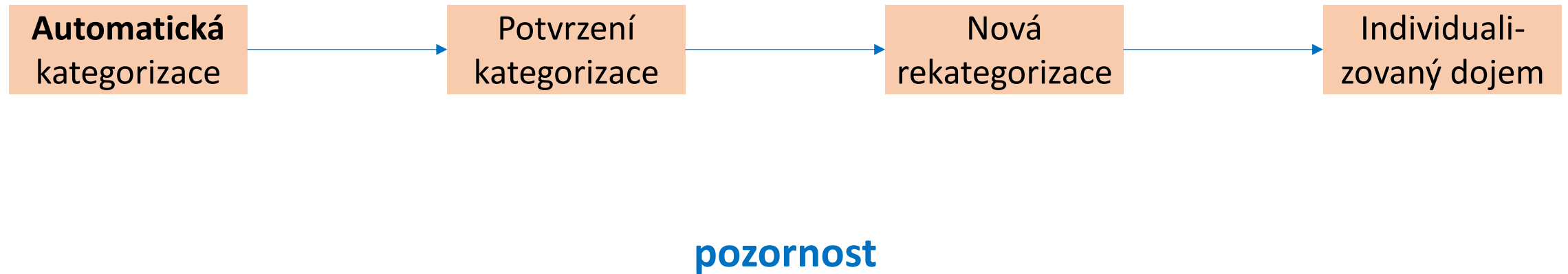
Máme ...

- 1) znalost o příslušnosti k určité kategorii
- 2) znalost o individuálních charakteristikách

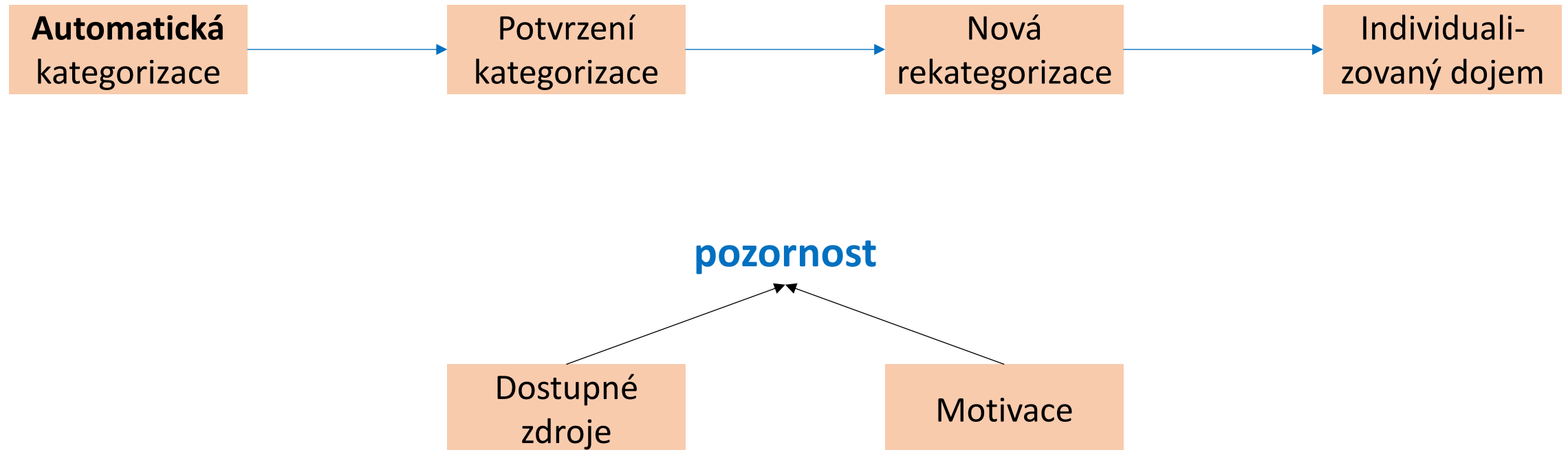
Continuum model of impression formation

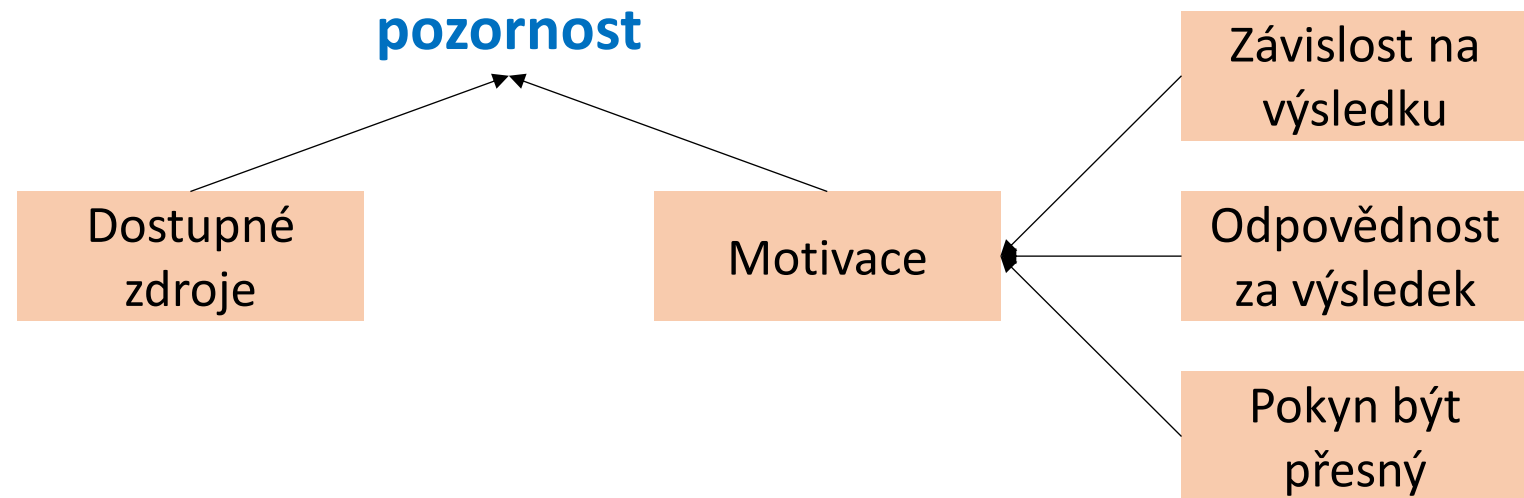
Continuum model of impression formation

Continuum model of impression formation

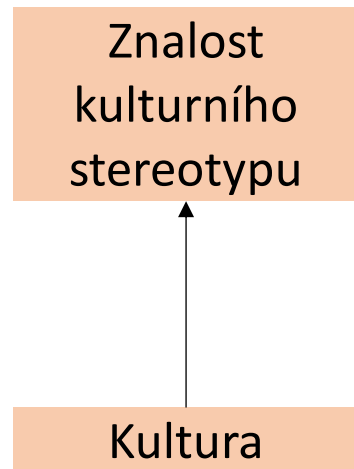
Continuum model of impression formation

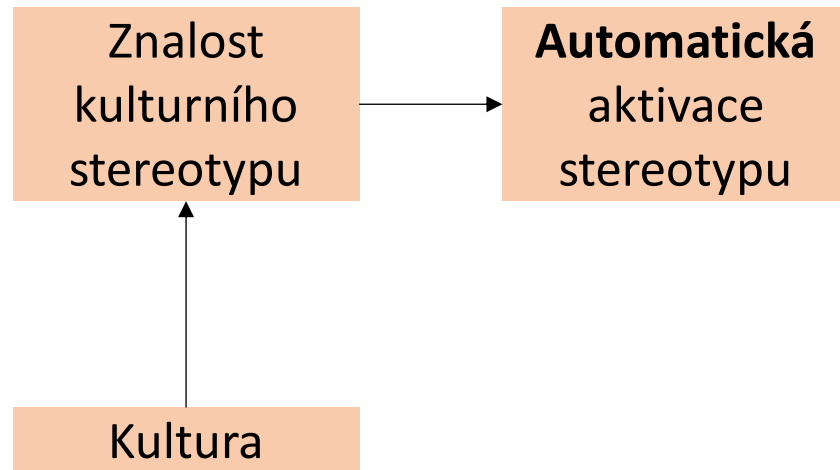
Dissociation model of stereotyping

Patricia Devine

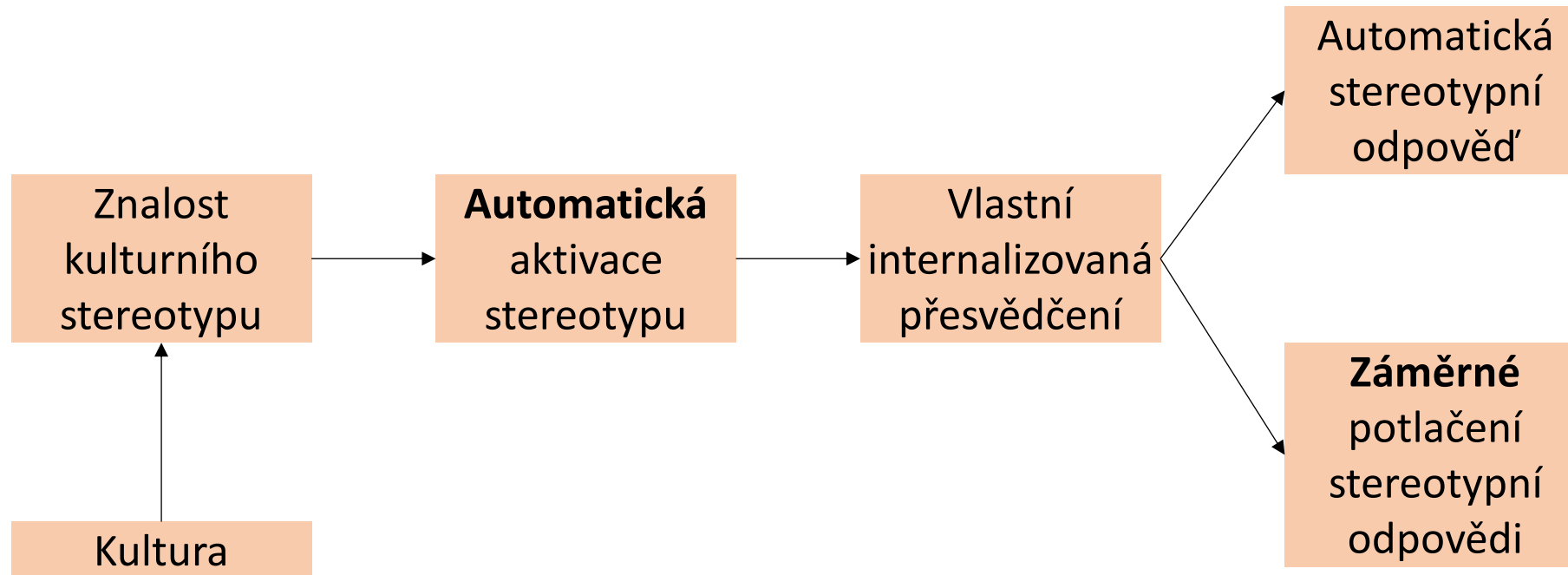
Dissociation model of stereotyping

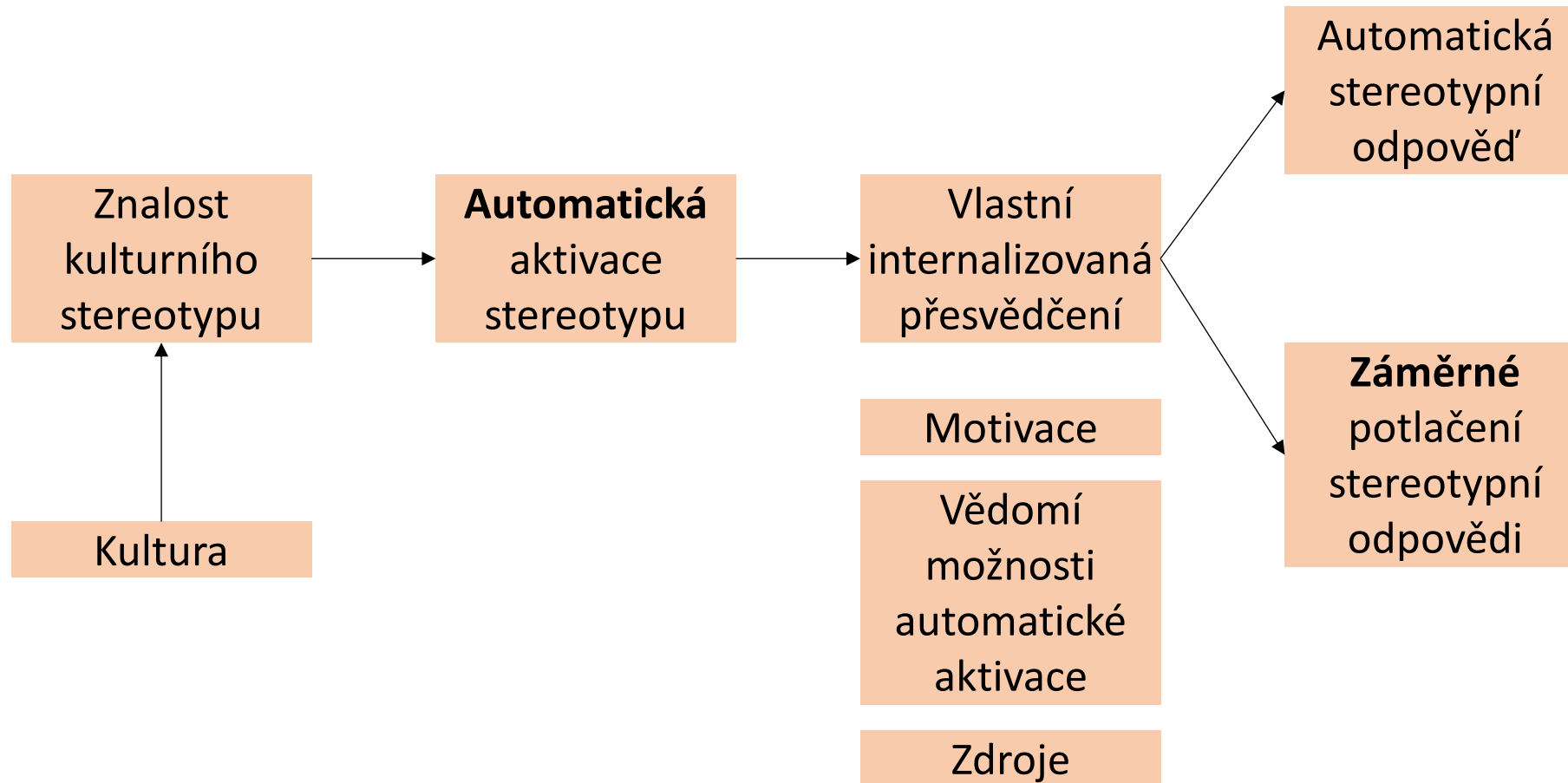
Dissociation model of stereotyping

Dissociation model of stereotyping

Dissociation model of stereotyping

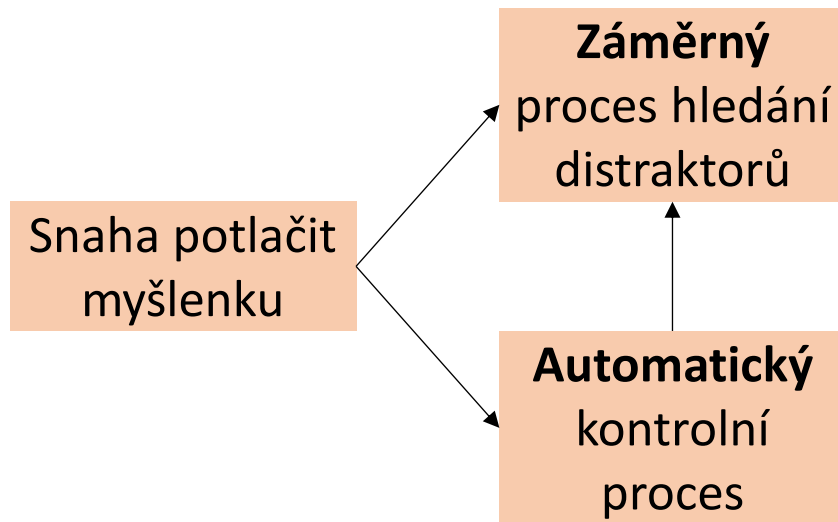
Ironic processes model of mental control

Daniel Wegner

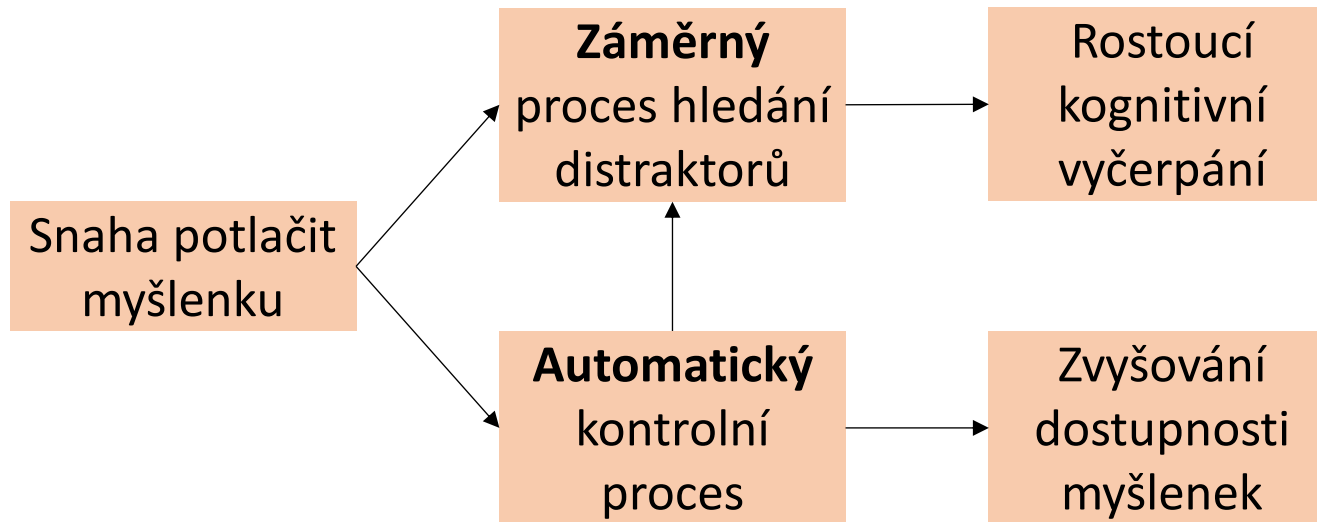
Ironic processes model of mental control

Snaha potlačit
myšlenku

Irony processes model of mental control

Irony processes model of mental control

Irony processes model of mental control

